

ОХОРОНА ПРАЦІ

2/97

Відкритий фонтан на свердловині. Оперативна група Полтавської воєнізованої частини входить в небезпечну зону

(до статті О. Кутєпова «Фонтанна безпека під час буріння і ремонту нафтогазових свердловин»).

Головний редактор
ЯКОВЕНКО Микола Григорович

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Бережний Микола Семенович –
начальник Центральної інспекції
Держатомінспекції Мінекобезпеки України.
Тел. 558-78-39

Гаврилюк Лариса Андріївна –
завідувачка редакційного відділу журналу
«Охорона праці».
Тел. 558-36-03

Гайдук Олег Васильович –
заступник Міністра України з питань
надзвичайних ситуацій та у справах захисту
населення від наслідків Чорнобильської
катастрофи.
Тел. 293-27-96

Горецький Володимир Іванович –
завідувач відділу охорони праці Федерації
профспілок України.
Тел. 228-02-51

Давидов Леонід Миколайович –
начальник Головного управління безпеки руху та
охорони праці Міністерства транспорту України.
Тел. 269-40-33

Єршов Сергій Олександрович –
заступник головного редактора з редакційно-
видавничої роботи журналу «Охорона праці».
Тел. 558-74-18

Заболотній Анатолій Григорович –
начальник управління охорони праці,
надзвичайних ситуацій та екології Міністерства
вугільної промисловості України.
Тел. 228-16-90

Земляков Володимир Федорович –
начальник управління охорони праці
Міністерства промисловості України.
Тел. 220-01-93

Зубенко Юрій Степанович –
Головний державний експерт умов праці
України.
Тел. 226-29-34

Кириленко Віктор Михайлович –
начальник управління організації державного
нагляду Держнаглядохоронпраці України.
Тел. 224-83-39

Кріса Іван Якимович –
заступник начальника управління пожежної
профілактики Управління державної пожежної
охорони МВС України.
Тел. 220-12-46

Литвин Олександр Миколайович –
художньо-технічний редактор журналу
«Охорона праці».
Тел. 551-95-67

Некрасова Любов Сергіївна –
перший заступник Міністра охорони здоров'я,
Головний державний санітарний лікар України.
Тел. 226-23-31

Семко Олександр Платонович –
відповідальний секретар Національної Ради з
питань безпечної життєдіяльності населення при
Кабінеті Міністрів України.
Тел. 293-60-05

Сорокін Ігор Дмитрович –
заступник Голови Держнаглядохоронпраці
України.
Тел. 226-29-55

Теличко Едуард Миколайович –
начальник Головного управління охорони праці
Держнаглядохоронпраці України.
Тел. 225-40-81

Ткачук Костянтин Нифонтович –
директор Національного науково-дослідного
інституту охорони праці.
Тел. 441-97-52

ОХОРОНА ПРАЦІ

Засновники:
Державний
комітет України
по нагляду
за охороною праці;
редакція журналу
«Охорона праці»

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 2(32)/1997

АКТУАЛЬНА ТЕМА

А. Сілін. Як повернути керівника обличчям до проблеми **3**

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ПРОФСПІЛКИ

В. Антонов. Записали в колдоговір і... забули **6**

ТРИБУНА ДЕРЖІНСПЕКТОРА

М. Заяць. Як уникнути паралелізму **8**

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Г. Шевченко. Розслідування... «в навантаження»? **10**

ПОВЕРТАЮЧИСЬ ДО НАДРУКОВАНОГО

Володимир Артем'єв. «Куди ведеш, дорого люба?» **12**

ЦЕ НЕПОКОЇТЬ

Є. Плаксієнко, Т. Баркова. Економія на безпеці людей? **14**

ПРОБЛЕМИ ТА МІРКУВАННЯ

М. Даценко. Перед законом всі рівні **16**

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЗАХВОРЮВАНЬ

В. Александров. Про боротьбу з локальною вібрацією
на виробництві **19**

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ

Василь Сопільняк. Цукор з гірким присмаком **21**

НАУКА – ВИРОБНИЦТВУ

В. Звєздай. Умови праці та стан здоров'я працюючих
у сучасному виробництві дисперсних азобарвників **24**

ДОСВІД. АНАЛІЗ. ПРАКТИКА

О. Кутєпов. Фонтанна безпека під час буріння і ремонту
нафтогазових свердловин **27**

ПРОДОВЖУЮЧИ ТЕМУ

Ярослав Коляса. ПАЗС: добро і небезпека поруч **29**

НАМ ВІДПОВІДАЮТЬ

30

РЕДАКЦІЯ

Наша адреса: 252100, Київ-100,
вул. Попудренка, 10/1.

Телефони:

головний редактор – 558-74-11;
551-95-72;

приймальня – 558-74-11;

заст. головного редактора
з редакційно-видавничої
роботи – 558-74-18;

заст. головного редактора
з виробництва – 559-62-79;

заст. головного редактора
з загальних питань – 558-74-00;

головний бухгалтер – 558-74-27;

редакційний відділ – 558-36-03;

відділ організаційної роботи
й зв'язку з читачами – 559-97-32;

власкор по Донецькій та Луганській обл.

Щуров Геннадій Леонідович –
(0622) 92-34-53;

власкор по Вінницькій, Тернопільській,
Хмельницькій, Івано-Франківській
та Чернівецькій обл.

Сопільняк Василь Іванович –
(0382) 55-89-94;

власкор по Одеській, Херсонській
та Миколаївській обл.

Цвигун Катерина Михайлівна –
(0482) 68-06-95;

власкор по Харківській, Полтавській
та Сумській обл.

Тарасюк Олександр Степанович –
(0572) 27-74-63;

власкор по Львівській, Волинській,
Рівненській та Закарпатській обл.

Коляса Ярослав Васильович –
(0322) 59-01-93.

Відповідальність за достовірність фактів,
цитат, власних імен, географічних назв
та інших відомостей несуть автори
публікацій.

Рукописи не рецензуються.

Художньо-технічний редактор – О. Литвин
Комп'ютерний набір – Л. Савочка
Комп'ютерна верстка – М. Зельдін
Коректори – Л. Обуховський, Н. Даніляк

Підписано до друку 06.02.97. Формат
84x108/16. Папір – офсетний №1.

Друк – офсетний.

Ум. друк. арк. – 6,72.

Обл.-вид. арк. – 8,9. Тираж 9744 прим.

Зам. № 0166702. Надруковано на

комбінаті друку видавництва

"Преса України". 252047, Київ,
проспект Перемоги, 50.

ЛЮДИНА ТА ЇЇ СПРАВА

Геннадій Щуров. Покликання творити добро

31

НАУКОВІ РОЗРОБКИ

В. Перлій, О. Шелех, В. Мостовий. Автоматизація
навчання і перевірки знань нормативних документів
за допомогою ПЕОМ

33

ЛЮДИ. ДОЛІ. СПРАВИ

Катерина Цвигун. Будні інспектора Каплуна

40

ОБМІН ДОСВІДОМ

А. Кононенко, В. Локотько. «Ігфаніт» тепер
і в майбутньому

42

ЕКОЛОГІЯ

Олександр Тарасюк. У семи няньок

43

СЕМІНАРИ. НАРАДИ

П. Фещенко. Профілактика електротравматизму

45

ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ПРАКТИКИ

Л. Беззубко. Шляхи вдосконалення умов і охорони праці

47

ЗАПИТУЙТЕ – ВІДПОВІДАЄМО

52

ОФІЦІЙНИЙ ВІДДІЛ

Розширене засідання колегії Держнаглядохоронпраці
України

54

ІНФОРМАЦІЯ

55

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

56

© ОХОРОНА ПРАЦІ

**До уваги керівників міністерств, відомств,
організацій, підприємств, установ!**

Наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 10.08.94 р. № 79 («Охорона праці», 1994, № 3) організація видання та розповсюдження нормативних актів про охорону праці покладена на журнал «Охорона праці».

Державним підприємством «Журнал «Охорона праці» створена для цього необхідна видавничо-поліграфічна база.

З метою забезпечення міністерств, відомств, організацій, підприємств та установ (незалежно від форм власності) нормативними актами про охорону праці редакція журналу просить своєчасно оформляти замовлення на видання нормативних актів, опрацьованих і затверджених згідно з Положенням про опрацювання, прийняття, перегляд та скасування державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці.

Наша адреса:

252100, Київ-100, вул. Попудренка, 10/1.

Телефони: (044) 558-74-11, 558-74-18, 559-97-32.

ЯК ПОВЕРНУТИ КЕРІВНИКА ОБЛИЧЧЯМ ДО ПРОБЛЕМИ

Мабуть, не потрібно зараз когось переконувати в тому, що успішне розв'язання будь-якої проблеми на підприємстві значною мірою залежить від особистого ставлення до неї керівника підприємства. Питання охорони праці тут не є винятком. Чимало порушень нормативних актів про охорону праці, високий рівень виробничого травматизму, який спостерігається сьогодні, є наслідком не стільки важкого економічного стану підприємств, скільки втрати багатьма керівниками почуття відповідальності за життя і здоров'я працюючих.

За адміністративно-командної системи кожен директор чи голова колгоспу знав, що за всі порушення він нестиме відповідальність, причому особисту, і буде покараний, нерідко – суворо. Адже випадки смертельного чи важкого травмування працівників обов'язково розглядалися на засіданнях профспілкових органів, які раніше здійснювали державний контроль за станом охорони праці, колегіях

міністерств і відомств, в комісіях місцевих рад народних депутатів і т. п. Крім цього, всі випадки загибелі чи каліцтва працівників знаходились на контролі органів прокуратури... Такий підхід до вирішення проблем безпеки праці спонукав керівників підприємств до активних дій.

Сьогодні ситуація змінилася не на користь охорони праці, хоча існують економічні важелі впливу на її стан. Як же домогтися від керівника розуміння важливості питань охорони праці (напрацювання у нього мотивації до зазначеної діяльності)? У роботі з керівниками до кожного з них потрібно мати індивідуальний підхід. Зокрема, переважна більшість з них понад усе не любить... проходити перевірку знань з охорони праці. І це зрозуміло. Кожен з нас пам'ятає, як незручно себе відчуваєш, коли не знаєш правильної відповіді на питання екзаменаційного білета. Керівник же ладен зробити все, аби не опинитися в становищі екзаменованого. Якщо уник-

нути перевірки знань все-таки неможливо, то це примушує директора сумлінніше ставитися до засвоєння прописних істин, пов'язаних з охороною праці, і вирішувати існуючі у цій сфері проблеми.

Понад 30 років тому в подібній ситуації опинився керівник нашого підприємства. Одержавши під час перевірки знань з охорони праці незадовільну оцінку, директор змінив своє байдуже ставлення до проблем охорони праці. Пройшовши курс навчання і склавши потім екзамен, директор постійно тримав у полі зору питання безпеки праці на підприємстві, а служба охорони праці підприємства мала з його боку відповідну підтримку. Аналогічний екзамен з охорони праці було введено для інженерно-технічних працівників. Спочатку це була звичайна перевірка знань. Результати виявилися невтішними: більшість працівників іспиту не витримала. Організували додаткове навчання. На повторному екзамені, де головою комісії був сам дирек-

тор, до звичайної перевірки знань додалася ще й оцінка фактичного стану безпеки праці в підрозділі, керівник якого атестувався. Цього разу результати іспиту були значно кращими. Стало ясно, що процедура атестації діє набагато результативніше від будь-яких стягнень. Після другої невдалої спроби пройти атестацію один начальник зміни подав заяву про звільнення з роботи, а інший попросив, аби його перевели на посаду рядового робітника.

Використовуючи набутий досвід, служба охорони праці підприємства розробила положення про атестацію, яке передбачало позачергову атестацію керівників підрозділів, де були виявлені травмонебезпечні порушення або трапився нещасний випадок. В результаті на підприємстві помітно поліпшилися культура виробництва і дисципліна. Нещасні випадки, грубі порушення стали дійсно випадковістю.

На початку 80-х років було вирішено застосувати в масштабах області досвід, здобутий на підприємстві. Складно було довести тодішньому керівництву обласної ради народних депутатів необхідність впровадження атестації керівників з питань охорони праці. Адже ніяким нормативним документом це обумовлено не

було. Все ж у жовтні 1983 р. спільною постановою президії облпрофради і виконкому обласної ради народних депутатів було затверджено положення про атестацію перших керівників обласних управлінь, об'єднань, трестів та підприємств з питань охорони праці. Згідно з положенням атестація включала перевірку теоретичних знань і оцінку практичної діяльності з охорони праці особи, що атестувалася. Перевірка знань проводилася звичайно з застосуванням білетів, у кожному з яких було 6 питань: з охорони праці, трудового законодавства, виробничої санітарії, пожежної безпеки, безпеки дорожнього руху та вибухобезпеки.

З метою оцінки практичної діяльності на кожного керівника складався атестаційний лист, який містив дані за останні 5 років щодо травматизму і захворюваності, кількості працюючих на роботах з незадовільними, шкідливими і небезпечними умовами, забезпеченості працівників засобами індивідуального захисту, виконання колдоговірних зобов'язань з питань охорони праці, наявності служби охорони праці, виконання приписів контролюючих органів і фактів притягнення до адміністративної відповідальності за їх невиконання тощо. Його під-

писував технічний інспектор праці профспілок, котрий здійснював нагляд за охороною праці в цій галузі господарства. Атестації передувало навчання, що його проводили керівники відповідних контрольних і наглядових органів, які увійшли до складу атестаційної комісії.

До основної групи посадових осіб, які підлягали атестації, увійшли 120 керівників усіх обласних господарських органів та підприємств республіканського підпорядкування. Перевірку теоретичних знань пройшли майже всі. Але на другому етапі атестації 16 керівників отримали незадовільну оцінку. З них 12 були атестовані умовно з переатестацією через рік, іншим встановили місячний термін для повторної атестації. В основному через те, що вони не змогли чітко пояснити причини зростання травматизму або збільшення кількості працюючих у незадовільних умовах на підвідомчих їм підприємствах. Дехто з них вперше почув від такої авторитетної комісії про свої недоробки в питаннях охорони праці. Проте висновки зробили майже всі. На наступній атестації через 3 роки, тобто в 1986 р., кількість керівників, які отримали незадовільну оцінку знань і практичної діяльності, була втричі меншою, і це законо-

мірно: адже стан профілактичної роботи помітно поліпшився, а травматизм зі смертельними наслідками зменшився майже вдвічі. Господарські керівники після атестації почали зовсім по-іншому ставитися до охорони праці та оцінювати роботу спеціалістів, які цими питаннями займалися. Чимало таких спеціалістів за цей період було звільнено з роботи, а на їх місце прийшли більш сумлінні й грамотні.

Були й інші позитивні наслідки атестації. Не випадково робота облвиконкому і облпрофради щодо проведення атестації отримала позитивну оцінку Ради Міністрів УРСР, а її наслідки були відзначені в передовій статті газети «Труд».

Проте поширення атестація не отримала, бо не мала відповідного законодавчого і правового забезпечення.

Отже, атестація з питань охорони праці може стати тим важелем, який спонукатиме господарських керівників до активної діяльності щодо підвищення безпеки і покращання умов праці на виробництві. Для цього потрібно внести відповідні зміни і доповнення до Типового положення про навчання, інструктаж і перевірку знань працівників з питань охорони праці. Суть їх полягає в тому,

що посадові особи, перелічені в пунктах 1, 2, 3 додатку № 3 до Типового положення, після навчання повинні періодично, один раз на три роки проходити атестацію з питань охорони праці, яка складається з перевірки теоретичних знань та оцінки практичної діяльності щодо створення здорових і безпечних умов праці на виробництві.

На кожну посадову особу атестаційній комісії повинен подаватися атестаційний лист, що характеризує її практичну діяльність за останні три роки, за підписом відповідного державного інспектора охорони праці. Комісія за підсумками атестації повинна визначати здатність посадової особи виконувати обов'язки, передбачені ст. 17 Закону України «Про охорону праці». Результати атестації мають бути враховані при укладанні з посадовою особою контракту на продовження роботи на займаній посаді.

Треба також передбачити проведення позачергової атестації керівника підприємства у разі: коли на підприємстві з його вини трапився нещасний випадок – груповий чи зі смертельним наслідком або аварія I–II категорії; коли за підсумками комплексної перевірки стан охорони праці на підприємстві визнаний незадо-

вільним; коли керівник двічі притягався до адміністративної відповідальності за порушення нормативних актів про охорону праці, невиконання розпоряджень посадових осіб органів державного нагляду з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

Посадові особи після атестації повинні отримувати посвідчення, в якому треба передбачити графу для занесення записів про притягнення до адміністративної відповідальності.

Звичайно, впровадження запропонованої атестації додасть клопоту органам державного управління і державного нагляду за охороною праці. Можна сперечатися щодо окремих деталей її організації і проведення. Проте якщо ми дійсно зацікавлені в позитивному кінцевому результаті роботи з питань охорони праці, то атестацію керівників потрібно впроваджувати якнайшвидше.

А. СІЛІН,

*заступник начальника
територіального управління
Держнаглядохоронпраці
по Вінницькій області*